

Signalementen

- ▶ CIANO AYDIN (red.) (2007)
De vele gezichten van de fenomenologie. Kampen, Klement, 223 p. € 19,95

Fenomenologie is een wijsgerige benadering waarin wordt geprobeerd om de werkelijkheid te beschrijven zoals die zich in de concrete ervaring aandient. Hoewel de fenomenologie nog niet veel ouder is dan een jaar of honderd, kent zij inmiddels een rijke traditie. In de bundel *De vele gezichten van de fenomenologie* (onder redactie van Ciano Aydin) krijgt de lezer – zoals de titel belooft – een staalkaart van de opvattingen van de bekendste filosofen die tot deze richting gerekend kunnen worden. Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty, Sartre en Levinas zijn vanzelfsprekend opgenomen; en daarnaast is er ook aandacht voor minder voor de hand liggende keuzes als Ricoeur, Derrida en Peirce. De artikelen zijn stuk voor stuk helder en gedegen, en bedoeld voor een groot publiek. Ze zijn geschreven door auteurs die vrijwel allemaal verbonden zijn aan de Radboud Universiteit van Nijmegen, van oudsher een universiteit waar de belangstelling voor de fenomenologie groot is.

F.R.

- ▶ MICHIEL LEEZENBERG (2007)
Rede en religie. Een verkenning. Amsterdam, Van Gennep, 205 p. € 17,90

Michiel Leezenberg geeft een overzicht van een aantal belangrijke begrippen die een rol spelen in discussies waarin het gaat om rede en religie. Aan de orde komen onder meer: de verschillende manieren waarop over religie kan worden nagedacht, de kenistheoretische status van zoiets als ‘geloof’ en de waarden die met religie gemoeid kunnen zijn. Het laatste deel van het boek bestaat uit een kleine bloemlezing van klassieke teksten over dit onderwerp, waaronder delen uit het werk van zulke uiteenlopende auteurs als Anselmus, Aboe Nasr al-Farabi, Kant en Foucault. Het boek is bestemd voor een groot publiek en heeft daarom een inleidend karakter. Het is tevens het examencahier voor het centraal schriftelijk examen filosofie op het VWO; ‘rede en religie’ is het thema van de drie komende examenjaren.

F.R.

- ▶ SEBASTIAAN BRANT (2007)
Het narrenschip. Fotografische herdruk van de oorspronkelijke uitgave. Budel, Damon, 320 p. ISBN 978-90-5573-801-4. € 24,90
- ▶ SEBASTIAAN BRANT (2007)
Het narrenschip. Vertaald en van toelichtingen voorzien door E. Vandervoort. Budel, Damon, 196 p. ISBN 978-90-5573-802-1. € 24,90

In *Folie et déraison. Histoire de la folie à l'âge classique* (1961) wijst Foucault erop dat rond het midden van de zeventiende eeuw de voordien nog bestaande bruggen tussen rede en waanzin werden opgeblazen. Dat hield in dat degenen die destijds aan waanzin leden werden neergezet als 'redeloos' en opgesloten in gekkenhuizen (ruimten waarin eerder lepralijders zaten). In de renaissance werden de gekken weliswaar ook gemarginaliseerd, maar hun verhalen werden niet als redeloos beschouwd omdat zij de waarheid zouden spreken. Volgens Foucault is *Het narrenschip* (1494) van Sebastiaan Brant daarvoor illustratief. In deze satire voert Brant de nar op als iemand waarin de lezer de dwaasheden van zichzelf en anderen herkent. Afgezien van de Bijbel was dit werk tot het verschijnen van Goethes *Werther* het meest succesvolle Duitstalige boek. Alleen al vanwege de grote impact die *Het narrenschip* had, is het goed dat er nu een uitstekend bezorgde Nederlandse vertaling en een herdruk van het origineel zijn verschenen.

R.G.

- ▶ IGNAAS DEVISCH, PETER DE GRAEVE EN JOOST BEERTEN (2007)
Jean-Luc Nancy. De kunst van het denken. Klement, Kampen, 188 p. € 21,95

Naast bijdragen over Jean-Luc Nancy zijn in deze bundel ook enkele nieuwe vertalingen van delen uit diens eigen werk opgenomen. Het thema van het boek is de kunstfilosofie van Nancy, maar de ondertitel duidt al op de weigering van de redacteuren om zich vast te leggen op zoiets als oorsprongen en essenties. Het gaat hen om denken in actie: aan de auteurs is gevraagd 'iets' met Nancy te doen. Het resultaat is een grote diversiteit. Er zijn teksten over portretkunst, film, grottekeningen en over de status van wat literatuur is, die alle op meer of minder directe wijze gekoppeld zijn aan de vertaalde fragmenten van Nancy. Daarnaast zijn er nog twee artikelen opgenomen die algemener van aard zijn. Een selectieve bibliografie completeert het 'geheel'.

104

Krisis 2007 | 4

F.R.

- ▶ ALBRECHT WELLMER (2007)
Wie Worte Sinn machen. Aufsätze zur Sprachphilosophie. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 297 p. ISBN 978-3-518-29452-9. € 11,00

Wittgenstein opende, zoals bekend, voor filosofen een nieuw onderzoeksterrein door in de *Philosophische Untersuchungen* met veel nadruk semantiek en pragmatiek aan elkaar te koppelen, dat wil zeggen de betekenis van woorden te relateren aan hun gebruik. Sindsdien breken taalfilosofen hun hoofd over de vraag hoe semantiek en pragmatiek zich tot elkaar verhouden. Net als Wittgenstein, Habermas en Brandom is Wellmer van mening dat voorrang dient te worden verleend aan de pragmatiek. In zijn nieuwe bundel opstellen laat hij zien wat dat onder andere betekent voor het waarheidsbegrip, de hermeneutiek en een objectivistische taalopvatting. Daarvoor analyseert hij nauwgezet de taalfilosofie van Adorno, Davidson, Derrida, Gadamer, Habermas, Heidegger en Wittgenstein. Mooi zijn de opstellen waarin hij Adorno met Wittgenstein confronteert en Derrida's deconstructivisme interpreteert als een radicalisering van de hermeneutiek. Wellmer toont met deze bundel eens te meer dat hij een van de interessantste en origineelste Duitse filosofen is.

R.G.

- ▶ BERNARD MANDEVILLE (2007)
Mensen spreken niet om begrepen te worden. Rotterdam, Lemniscaat, 466 p.
ISBN 978-90-5637-908-7. € 34,95

Mandeville (1670-1733) was niet alleen arts, schrijver en psychiater, maar ook filosoof. *Mensen spreken niet om begrepen te worden* kan gelezen worden als een politiek-filosofisch traktaat over sociale cohesie. Zijn antwoord op de vraag 'Wat houdt de samenleving bij elkaar?' is noch 'verlicht eigenbelang', noch 'religie' en ook niet 'een gedeelde moraal'. In een wereld waar de mens zich laat leiden door zelfvoorkeur (*self-liking*) moeten goed bestuur en beleefdheid zorg dragen voor de sociale samenhang, aldus Mandeville. Terwijl hij in het eerder uitgegeven *De fabel van de bijen* uit de doeken doet wat goed bestuur inhoudt, gaat hij in *Mensen spreken niet om begrepen te worden* nader in op de beleefdheid. Dat doet hij aan de hand van zes vermakelijke dialogen tussen Horatio en Cleomenes. Met deze dialogen verdedigt hij zich tegen de vaak onterechte kritiek op *De fabel van de bijen*.

R.G.

- ▶ JOEP DOHMEN (2007)
Tegen de onverschilligheid. Pleidooi voor een moderne levenskunst. Amsterdam, Ambo, 2007. 316 p. € 19,95

Lange tijd is een thema als levenskunst taboe geweest in de filosofie. Waar de filosoof vooral wetenschappelijk wilde zijn, zocht zijn publiek antwoorden op zingevingsvragen in boeken en cursussen over new age, zelfmanagement en positief denken. Joep Dohmen, verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht, propageert al jaren een levenskunst die put uit de wijsgerige traditie en te rade gaat bij auteurs als Epicurus, Montaigne, Nietzsche, Foucault en Taylor. Vrijheid betekent niet dat men onverschillig kan staan tegenover de mogelijkheden die het leven biedt, maar moet een aansporing zijn om zich uitgebreid te oriënteren op de eigen achtergrond en zorgvuldig na te denken over wat het eigen leven kan zijn. Dohmen polemiseert daarmee tegen de populaire levenskunst maar ook tegen 'de plicht tot geluk' van de deugdenleer.

F.R.